

Papp Géza: A XVII. század énekelt dallamai

Régi hiányt pótoltt Papp Géza ebben az alapos összefoglaló szintézisében. A XVI. század magyar dallamai mintaszerű publikációt nyertek Csomasz Tóth Kálmán munkájában, s a XVIII. század melódiáiról is helyes áttekintést kaptunk Bartha Dénes összefoglalójában. Azonban a XVII. sz. dallamai egyesített kompendiumához csak most jutottunk el Papp Géza úttörő jelentőségű gyűjteménye révén. A szerző sok éve gyűjti anyagát s alapos munkát végzett, így a magyar zene-tudomány e publikációja révén igen fontos kritikai jellegű, summázó korszak-összefoglaló forrásmunkával gyarapodott, mely nagy segítséget jelent a kutató számára. 38 korabeli énekgyűjteményből 505 melódiát közöl Papp, melyek közül 360 törzsdallamnak tekinthető, míg a többi fontos változatként kapcsolódik a gazdag anyaghoz. Csaknem valamennyi törzsdallamnak bőségesen közli változatait. Helyszűke miatt ugyan csak hivatkozik a variáns dallamokra, de ahol lényegesnek látja, egymás alatt partitúraszerűen adja a párhuzamosítható régi éneket.

Papp gyűjteménye ugyan szerves folytatása Csomasz Tóth Kálmán kutatásainak, elvileg mégis sok szempontból eltér attól. Míg a XVI. századi énekanyagot eredeti menzúralis kottairásban, eredeti kulcsban, ritmusjelzési javaslat nélkül tárja elénk javarészt Csomasz Tóth, a XVIII. század dallamtárában sor elején zárjelben téve mutatja a kulcsot Bartha, s a ritmizálási javaslatát a dallamsorok alatt jelzi. Az említett elvekkal szemben Papp más szisztémát követ. Dallamkompendiumát mai hangjegyekre átírva kapjuk ütemvonalak nélkül, szigorúan ragaszkodva a szövegeik eredeti helyesírásához. Mert célja: praktikus, általánosan ismert hangjelzéssel megkönnyíteni az olvasást. Még abban a mozzanatban is differenciálódik a két tudós szisztémája, hogy míg Tóth külön-külön fejezetbe tömöriti dallam- és szöveganyagra vonatkozó filológiai jegyzeteit, Papp – átértelmezve a dallam és a szöveg szoros összetartozását – nem akarván feleslegesen felparcellázni a jegyzetapparátust, megállapításait A és B pontokba összevonva

a dallamok sorszámainak rendjébe illeszti. Papp megoldása egyébként megegyezik Major Ervin nézetével is, aki szerint: „Alig hisszük, hogy helyes a dallam és szövegi jegyzeteket külön-külön közölni, sok esetben ezért nem lehetett a jegyzeteket kellőképpen összehangolni. Egyébként ugyanez a hibája a Kodály-Gyulai-féle Arany népdal kiadványnak is.” (Pálóczi Horváth Ádám: Ötödfélszáz Énekek c. gyűjt. kritikai kiadásáról. Ethn. LXIV. 1953. 438. 1.)

Am a XVII. századi dús dallamvegetációt nem lokalizálhatjuk pontosan az 1600–1700 évek közötti időre. Feleslegesnek látszott néhány századeleji dallamlelet ismétlése, mely helyt nyert már Csomasz Tóth XVI. századi gyűjteményében. Mert melódiákat nem lehet évszámok közé sorolni, azok átvészelnék esetleg évszázadokat is.

Elméleti részének beosztásában a dallamok és szövegek forrásfeltárását a strófaszerkezet-, ritmusmegállapítások, forma-, típusjelölés követi. Formaszerkezetei fősjátságát a bar (háromrészes dal, ismétlődő első sorral) da capos és az ismétlés nélküli tagolódásban látja. Igen gyümölcsöző, hasznos a szomszédnépek táncritmusaival való összehasonlítása. Gondosan nyomozta a mazurka, gagliarde beszüremlését, s nem mulasztotta megemlíteni az egyes dallamemlékekre vonatkozó régebbi megállapításokat is. A centrális jelentőségű jegyzetapparátus filológiai hitele teljesen elérte az akadémiai irodalmi kritikai kiadások (Vörösmarty, Tóth Árpád stb.) magas színvonalát azáltal, hogy valamennyi közölt melódiának egyenként kimerítő elemzését adta a keletkezés, forrás, dallam- és szövegváltozat, tárgyi és nyelvi magyarázat szempontjából. Figyelmet fordított még a lényeges versfökre, továbbá „ad notam” utalásokra stb.

Valóságos zenei kortörténet bontakozik ki ebből a kötetből, mely a zene-tudományi „fontos” sorozat egyik alapvető értéke. (Régi magyar dallamok tára [II.], Bp. 1970. Akadémiai Kiadó.)

SONKOLY ISTVÁN